

ERKEN DÖNEM SİNEMA ARAŞTIRMALARINDA TEMEL EĞİLİMLER: PAYNE FONU ÇALIŞMALARI ÖRNEĞİ

Adnan ÇETİN

Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
adnncetin@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7554-2195>

Article Types / Makale Türü: Research Article / Araştırma Makalesi

Received / Makale Geliş Tarihi: 16/08/2022, **Accepted / Kabul Tarihi:** 30/08/2022

DOI: <https://doi.org/10.26791/sarkiat.1162762>

ERKEN DÖNEM SİNEMA ARAŞTIRMALARINDA TEMEL EĞİLİMLER: PAYNE FONU ÇALIŞMALARI ÖRNEĞİ

ÖZ

19. yüzyılın sonlarında bir sanat ve eğlence aracı olarak toplumsal yaşama dâhil olan sinema kısa bir süre içerisinde kitlesel bir boyut kazandı. Söz konusu dönemde orta ve alt sınıfların en çok tercih ettikleri eğlence aracı olan sinema aynı zamanda bazı toplumsal kesimlerde kaygı ve endişelere de neden oluyordu. Özellikle muhafazakâr toplumsal kesimler, sinema filmlerinde suç, şiddet, cinsellik, alkol ve sigara tüketiminin özendirici bir biçimde temsil edildiğini iddia ediyorlardı. Bu kaygılar derinleştiçe ve yaygınlaştıkça kamu ve sivil kuruluşlar bazı adımlar atmak zorunda kaldılar. Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 1929-1932 yılları arasında Sinema Filmlerini Araştırma Konseyi ile Payne Araştırma ve Deney Fonu iş birliğiyle sinemanın çocukların ve gençlerin davranışları üzerindeki etkilerine odaklanan Sinema ve Gençlik: Payne Fonu Çalışmaları isimli bir araştırma serisi gerçekleştirildi. Bu araştırma serisinin sonuçları on iki rapor olarak yayınlandı. Araştırmanın sonuçlarına göre sinema, çocukların ve gençlerin tutum ve davranışlarının oluşmasında önemli bir araca dönüşmüştür ve sinema çocuklarda davranış bozukluklarına ve uyku problemlerine neden olmaktadır. Araştırmanın raporları yaylandıktan sonra ABD'de sinema ile ilgili ağır sansür politikaları uygulamaya konmuştur. Sinema araştırmaları tarihinin en kapsamlı ve en etkili çalışmalarından biri olan bu seri bir sonraki dönemlerde yapılan birçok araştırmaya da ilham kaynağı olmuştur. Payne Fonu Çalışmaları'na paradigma, yöntem, içerik ve sonuçlar çerçevesinde odaklanan bu çalışma literatür taramasına dayanan betimsel bir çalışmadır ve Payne Fonu Çalışmaları'nın görünürlüğünü arttırarak sinema sosyolojine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sinema, Sosyoloji, Gençlik, Davranış, Etki

KEY TRENDS IN EARLY FILM STUDIES: EXAMPLE OF PAYNE FUND STUDIES

ABSTRACT

Cinema, which was included in social life as an art and entertainment tool at the end of the 19th century, gained a mass dimension in a short time. Cinema, which was the most preferred entertainment tool for the middle and lower classes in that period, also caused anxiety and worries in some social segments. Especially conservative social groups claimed that crime, violence, sexuality, alcohol and cigarette consumption were represented in an encouraging way in movies. As these concerns deepened and became widespread, public and non-governmental organizations had to take some steps in this regard. In the United States, between 1929 and 1932, a research series called Motion Pictures and Youth: The Payne Fund Studies was conducted in cooperation with the Motion Picture Research Council and the Payne Research and Experiment Fund, focusing on the effects of cinema on the behavior of children and youth. The results of this research series have been published in twelve reports. According to the results of the research, cinema has turned into an important tool in the formation of attitudes and behaviors of children and young people, and cinema causes behavioral disorders and sleep problems in children. After the reports of the research were published, heavy censorship policies were implemented in the United States of America. This series, which is one of the most comprehensive and influential studies in the history of film studies, has also inspired many researches in the following periods. Our study, which focuses on Payne Fund Studies within the framework of paradigm, method, content and results, is a descriptive study based on literature review and aims to contribute to the sociology of cinema by increasing the visibility of Payne Fund Studies.

Keywords: Cinema, Sociology, Youth, Behavior, Effect.

GİRİŞ

Hareketli görüntüleri kaydetmeye yarayan sinematograf cihazı, 1895 yılında Fransa’da Lumière Kardeşler (Auguste Marie Louis Nicolas Lumière ve Louis Jean Lumière) tarafından geliştirilmiştir. Thomas Edison daha önce kinematoskop adında hareketli görüntüleri kaydetmeye yarayan bir cihaz geliştirmişti. Ancak kinematoskop cihazı, aynı anda tek bir kişiye izleme imkânı sunarken; sinematograf cihazı aynı anda birden fazla kişiye izleme imkânı sunmaktaydı. Bu durum, sanat, iletişim ve eğlence pratiklerinin daha fazla kitleselleşmesinin önünün açtı. Sinematografla ortaya çıkan değişim, sadece söz konusu alanlarla sınırlı kalmadı; zaman içerisinde siyaset, ekonomi, eğitim gibi alanlarda da bu sürecin izdüşümleri oldu.

Sinema, ortaya çıktığı ilk dönemlerde daha çok alt sınıflarla özdeşleştirilen bir eğlence türüydü. Fakat zamanla bütün toplumsal kesimlerin ilgi gösterdiği prestijli bir sanat alanına dönüştü. Günümüzde sinema salonlarını modern zamanların “mabetleri” olarak nitelendirmek mümkündür. Nitekim insanlar adeta bir ayine gider gibi bu salonlara gitmektedirler. André Bazin bu bağlamda (1966, 15) sinemayı gölgeler dini olarak tarif ediyor. Kısa bir süre içerisinde toplumsal değişimlere neden olan ve bu anlamda güçlü bir toplumsal araca dönüşen sinema, uzun bir süre sosyolojinin ilgisinden uzak kalmıştır. 1950’lere kadar sinemayı özgün ve özerk bir alan olarak değerlendiren çok az sosyoloji çalışması vardır. Az sayıdaki bu çalışma ise genellikle izleyicilerin toplumsal profillerine ve sinemanın izleyiciler üzerindeki psikolojik etkilerine odaklanmaktaydı (Altenloh, 1914; Phelan, 1919; Poffenberger, 1921; Kalkan, 1988, 1-41).

Fransa, sinema alanında ilkler ülkesi olmasına rağmen, 1920’lere gelindiğinde Amerika sinema pazarının neredeyse tamamına hükmetmeye başladı. Los Angeles’a bağlı küçük bir kasaba olan Hollywood, zaman içerisinde sinema sektörünün küresel bir merkezine dönüştü. Amerika sinema alanını küresel çapta domine ederken; içeride de sinemanın giderek büyüyen bir potansiyeli söz konusuydu. Neredeyse her ay yeni bir salon açılıyor ve seyirci sayısı yıldan yıla ikiye katlanıyordu (Özçetin, 2018; Güloğlu, 2020). Sinemanın artan seyirci kitlesinin büyük çoğunluğu çocuklardan ve gençlerden oluşmaktaydı. Bu durum başta aileler ve muhafazakâr kesimler olmak üzere Amerikan toplumunda derin endişelere neden olmaktaydı. Çünkü sinema filmlerinde cinsellik, şiddet, sigara ve alkol kontrolsüz bir şekilde sahneleniyordu (Dale, 1935). 1920’lerin sonlarına gelindiğinde bu problem kamuoyunda fazlasıyla yer edinmeye başladı. Böylece hem kamu hem de sivil toplum kuruluşları bu konu ile ilgili bazı adımlar atmaya zorunda kaldılar.

Motion Picture Research Council¹ (Hareketli Resimleri Araştırma Konseyi) ve Payne Fonu²’nin işbirliği ile filmlerin çocuklar ve gençler üzerindeki etkilerine odaklanan bir araştırma serisi organize edildi. *Payne Fund Studies on Motion Pictures and Youth* isimli bu araştırma serisi, film seyircisi üzerine yapılan deneysel araştırma projelerinin en etkili ve kapsamlısı olarak kabul edilmektedir. Psikolog, sosyolog ve eğitimcilerden oluşan 19 kişilik araştırma ekibine Ohio Üniversitesi’nden W.W. Charters başkanlık etmiştir. Hayırsever vakıf Payne Fonu’nun 200 bin dolar desteği ile 1929-32 yılları arasında gerçekleştirilen araştırma, 1933’te sekiz, 35’te üç ve biri de 37’de olmak üzere toplam 12 rapor olarak yayımlanmıştır. Henry James Forman adlı bir gazeteci 1933 yılında *Our Movie Made Children* başlığıyla araştırma serisinin samsasyonel bir özetini yayınladı. Forman, çalışmasında raporlardan sadece sinemanın zararlı olduğunu bulgulayan sonuçları ön plana çıkardı. Forman, örneğin araştırmanın bulgularından sinemanın suç davranışını özendirmediği konusuna dikkat çekerken; araştırmanın bulgularından sinemanın iyi bir eğitim aracı olabileceğini görmezden geliyordu. Araştırmada ortaya çıkan bulgular ve Forman’ın bulguları manipüle eden saldırgan metni Amerika’da sıkı sansür uygulamalarının yürürlüğe girmesine neden olmuştur (Gripsrud, 2011, 311). Payne Fonu Çalışmaları, yayınlanan bütün raporlarda 13 araştırma olarak listelenmektedir.

Payne Fonu Çalışmaları, erken dönem sinema araştırmalarının önemli örneklerindedir. Bu çalışma serisi sinema araştırmalarında bazı metodolojik eğilimlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Payne Fonu Çalışmaları’na yöntem, içerik, paradigma ve sonuçlar çerçevesinde odaklanarak söz konusu eğilimlere dikkat

1 Motion Picture Research Council (Hareketli Resimleri Araştırma Konseyi), izleyicileri sinemanın zararlı etkilerinden korumayı amaçlayan ve bu doğrultuda sinema sektörünü denetleyen tutucu bir kuruldur (Onat,2012, 89).

2 Payne Study and Experiment Fund (Payne Araştırma ve Deneysel Fonu), Frances Payne Bolton tarafından 1927 yılında kurulmuştur. Payne Araştırma ve Deneysel Fonu, özellikle gençler, ergenler ve çocuklar üzerine araştırmalar yapan ve sinemanın onlar üzerindeki etkilerini araştıran muhafazakâr bir kuruluştur (Onat,2012, 89).

çekmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde 20. yüzyılın başlarında sinema ve sosyoloji arasında nasıl bir ilişki olduğu tartışılmıştır. Sonraki bölümde güçlü etkiler paradigması çerçevesinde Payne Fonu Çalışmaları'nın temel paradigmasına yer verilmiştir. Bu bölümden sonra Payne Fonu Çalışmaları'nda hangi yöntemlerin kullanıldığı ve çalışmaların içeriklerinin neleri kapsadığı tartışılmıştır. Sonraki bölümde Payne Fonu Çalışmaları'nda ortaya konan sonuçlar tartışılmış ve sonuç bölümünde ise genel bir değerlendirme yapılarak çalışma sonlandırılmıştır.

PAYNE FONU ÇALIŞMALARININ TEMEL PARADİGMASI (GÜÇLÜ ETKİLER PARADİGMASI)

Erken dönem iletişim araştırmalarının merkezinde kitle iletişim araçlarının izleyici davranışlarını etkileyip etkilemediği problemi vardır. Etki paradigması³ bir şemsiye kavram olarak bu araştırmaların tamamını tarif etmek için kullanılmaktadır. Bu araştırmalar kitle iletişim araçlarının izleyicilerin tutum ve davranışlarında kalıcı değişikliklere neden olup olmadığını ölçmeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla etki paradigmasının kuramsal olarak davranışsal yaklaşımdan beslendiğini söyleyebiliriz. Etki paradigması, güçlü etkiler ve sınırlı etkiler olmak üzere iki farklı paradigmayı içermektedir. Güçlü etkiler paradigması izleyici kitlesini kitle iletişim araçları karşısında basit, pasif, edilgen ve korunaksız bir kitle olarak görmektedir. Dolayısıyla izleyici kitlesi, kitle iletişim araçlarının mesajlarına açıktır ve bu mesajlardan derinden etkilenmektedir. Başka bir ifade ile kitle iletişim araçlarının izleyici kitlesinin tutum, kanaat ve davranışlarının oluşmasında belirleyici bir rolü vardır. Sınırlı etkiler paradigması ise kitle iletişim araçlarının bu bağlamda sınırsız bir gücü olmadığını savunmaktadır. İzleyici kitlesinin aidiyetleri, statüsü, eğitim durumu, sınıfsal konumu kitle iletişim araçlarından gelen mesajları algılama biçiminde belirleyici bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla kitle iletişim araçlarının izleyiciler üzerinde bu anlamda sınırlı bir etkisi vardır. Kitle iletişim araçları izleyicilerin kanaatlerinin oluşmasında değil mevcut kanaatlerinin güçlenmesinde ve zayıflamasında etkili olmaktadır. Payne Fonu Çalışmaları, güçlü etkiler paradigmasının önemli bir örneğini teşkil etmekte ve bu yönüyle güçlü etkiler paradigmasının bütün varsayımlarını ve tezlerini paylaşmaktadır. Payne Fonu Çalışmaları'ndaki temel motivasyonları, varsayımları ve sonuçları daha iyi anlayabilmek için Güçlü Etkiler Paradigması'nın genel bir çerçevesini çizmek gerekmektedir (Özçetin, 2018, 86).

Güçlü etkiler paradigması, 20. yüzyılın başlarından 1940'lı yıllara kadar uzanan süreçte en çok kabul gören kitle iletişim kuramı olmuştur. Bu paradigmaya göre insanlar kitle iletişim araçları üzerinden yapılan propagandalara ve verilen enformasyonlara son derece açıktır. Söz konusu yaklaşım, 18. yüzyıldan itibaren gelişen sanayi toplumunda yalnızlaşan bireyin kitle iletişim araçları karşısında kolayca yönlendirilebildiği varsayımına dayanır. Nitekim modernleşme ve kentleşmeyle birlikte sosyal ve geleneksel bağları tedricen zayıflayan birey; gazete, radyo, televizyon gibi toplumun büyük bir bölümüne ulaşabilen araçların etkisi altına girmiştir. 20. yüzyılın ortasına kadar olan süreçte sosyologlar iletişim araçlarının kitle üzerindeki etkisini "sihirli mermi" ve "hipodermik iğne" kuramlarıyla açıklamışlardır (Işık, 2008, 29).

Güçlü etkiler paradigmasının dönemsel hakimiyeti, 20. yüzyılın ilk yarısında meydana gelen ve büyük yıkımlara neden olan iki büyük dünya savaşıyla da doğrudan ilgilidir. Söz konusu savaşlarda devletlerin elindeki en büyük "silahlar"dan biri de kuşkusuz propaganda olmuştur. Bu bağlamda kitle iletişim kuramları ile propaganda çalışmaları arasında yakın bir ilişki bulunduğunu söylemek mümkündür. İktidarlar savaş dönemlerinde halkı etkilemek ve onları savaşın meşruluğuna ikna etmek için kitle iletişim araçlarını kullanmışlardır. Özellikle totaliter rejimler, kitle iletişim araçları üzerinde hakimiyet kurarak halka yönelik tek taraflı bir bilgi akışı sağlamış ve kamuoyu oluşumunu güçlü bir biçimde etkilemişlerdir. Nazi Almanyası'nın ünlü Propaganda Bakanı Joseph Goebbels'in "*Dünyaya ilk sözü söyleyen daima haklıdır*" düsturu, totaliter rejimlerin kitle iletişimine duyduğu inancı yansıtmaktadır. Buna karşın demokratik toplumlarda

3 Etki Paradigması, izleyici deneyimleri çerçevesinde iletişim araçlarına odaklanan ve 1950'lere kadar iletişim çalışmalarındaki yaygın paradigmadır. Güçlü etkiler ve sınırlı etkiler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Güçlü etkiler paradigması iletişim araçlarının izleyicilerin davranışlarını belirlediğini iddia ederken; sınırlı etkiler paradigması ise kitle iletişim araçlarının izleyicilerin davranışlarını belirlemediğini sadece mevcut davranış ve tutumlarını pekiştirdiğini iddia etmektedir. Güçlü etkiler paradigmasında izleyici pasif olarak konumlandırılırken; sınırlı etkiler paradigmasında izleyicinin daha aktif bir konumu söz konusudur.

ve barış dönemlerinde de insanların tutumlarının, algılarının ve değer yargılarının etkilenmeye çalışıldığı ifade edilebilir. Nitekim savaş dönemlerinde devletlerin propaganda faaliyetleri ön plana çıkarken, barışın hüküm sürdüğü dönemlerde başta büyük şirketler ve iş insanları olmak üzere çıkar gruplarının kitle iletişim araçları üzerindeki hegemonyası açıkça görülür (Özçetin, 2018, 86).

Modern iletişim çalışmalarının, Walter Lippmann'ın 1922 yılında yayımladığı *Public Opinion* (Kamuoyu) adlı kitabıyla başladığını söylemek mümkündür. Lippmann, insanların kendi gerçeklik algıları ve kendilerine ait olduğunu düşündükleri fikirler üzerinde medyanın büyük bir etkisi olduğunu savunmuştur. Ona göre gerçek çevrenin karmaşık ve girift yapısı, insanların bu çevreyi olduğu haliyle görmesini engeller. Bununla birlikte bireylerin nitelikleri, söz konusu karmaşıklıkta kavrayabilmelerini sağlayacak kadar yeterli değildir. Dolayısıyla kitle, gerçek çevrenin temsilleri ile birlikte kurgular üzerinden bir kanaat ve düşünce oluşturur (Özçetin, 2018, 88). Kamuoyunun oluşması da bu temsillerin ve kurguların yaygınlaşarak kitleye içkin bir hale gelmesiyle mümkün olur. Bu bağlamda Lippmann'ın "sıradan insanların" kanaatlerini nitelik açısından yeterli görmediği ve kamuoyunun evrensel bir bakış açısına sahip olan uzmanlar tarafından şekillendirilmesi gerektiğini savunduğu söylenebilir. Benzer şekilde Platon'un "filozof krallar"ına benzer bir biçimde Lippman da halkın düşüncelerine etki eden ve onları yöneten profesyonel kişilerin vesayetine inanır. Halka en etkin ve kitlesel biçimde ulaşabilen medya, kamuoyunun oluşumunda başat aktördür. Nitekim her gün okuyuculara ulaşan gazetelerde hangi haberin ön plana çıkarılacağına, haberin kaçınıcı sayfada ve sayfanın neresinde basılacağına; bununla birlikte haberin ne kadar vurgulanacağına karar vermek editörün zorlu görevlerinden biridir (Lippmann, 192, 354) ve bu karar kamuoyunu doğrudan etkilemektedir.

Harold D. Lasswell de Lippmann'ın görüşlerine koştur olarak kitle iletişim araçlarının kamuoyunu şekillendirme gücünün son derece geniş olduğunu savlayan bir perspektif ortaya koyar. Ona göre insanlar profesyonelce organize edilmiş kitle iletişim araçlarının ilettiği mesajlar karşısında savunmasız ve edilgen-dir. Lasswell'in "Dünya Savaşı'nda Propaganda Tekniği" (1938, 9) adlı çalışması, kitle iletişim araçları üzerinden yapılan propagandanın kitlelerin tutum ve davranışları ile birlikte duygu ve düşüncelerini etkileme noktasında ne denli güçlü bir etken olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır. Güçlü etkiler döneminin (2. Dünya Savaşı Öncesi) en bilinen teorilerinden biri olan "Hipodermik iğne" kuramı da Lasswell'e aittir. Söz konusu kuram, kitle iletişim araçlarının toplum üzerinde çok güçlü bir etkisinin olduğunu ve kitleleri anında istenen şekilde yönlendirdiğini iddia etmektedir. Lasswell'e göre propagandanın temel amacı; semboller, öyküleri, raporları, resimleri ve toplumsal iletişimin farklı şekillerini kullanarak insanların kanaatlerini kontrol etmektir.

Kısacası, Güçlü Etkiler Paradigması, 20. yüzyılın ilk yarısına kadar iletişim çalışmaları alanında hegemonik bir statüye sahiptir. Güçlü Etkiler Paradigması bu dönemde bütün iletişim çalışmalarını domine etmiştir. Güçlü Etkiler Paradigması'nda kitle iletişim araçları propaganda, kanaatlerin yönetilmesi, ahlaki dejenerasyon, toplumsal yozlaşma ve çözülme gibi konular üzerinden tartışmıştır. Adeta bütün kötülüklerin kaynağı olarak değerlendirilen kitle iletişim araçları dönemin günah keçisi olarak ilan edilmiştir. Payne Fonu Çalışmaları, Güçlü Etkiler Paradigmasının bu iddialarını paylaşmaktadır ve sinemaya böyle bir pencereden bakmaktadır. Sinemanın çocuklar ve gençler üzerindeki etkilerine odaklanan Payne Fonu Çalışmaları çocukların ve gençlerin toplumsal konularda kanaatlerinin oluşmasında, bilgi edinmede sinemanın güçlü bir araca dönüştüğünü ve sinemanın çocukları ve gençleri uyku sağlığı, davranış bozukluğu, okul başarısı, şiddet eğilimi gibi konularda kötü etkilediğini iddia etmektedir. 20. yüzyılın başlarında kitlesel bir eğlence aracına dönüşen sinema, cinsellik, şiddet, korku gibi konuları beyaz perdeye aktararak aynı zamanda bir endişe kaynağına da dönüştü. Muhazakar bir kuruluş olan Payne Fonu/Vakfı buradaki tehlikeyi görünür kılmak için bir dizi araştırma yaptırmıştır. Sinemaya dair negatif bir perspektifin sunulduğu bu araştırma dizisinde Güçlü Etkiler Paradigmasının temel tezleri sinemaya uygulanmıştır.

PAYNE FONU ÇALIŞMALARINDA YÖNTEM VE İÇERİK

Payne Fonu Çalışmaları biri bütün raporların özet bir değerlendirmesi olmak üzere toplamda 12 rapordan oluşmaktadır. Bütün araştırma raporlarında Payne Fonu Çalışmaları aşağıda olduğu şekliyle 13 araştırma

olarak gösterilmektedir. Paul G. Cressey ve Frederick M. Thrasher tarafından yürütülen *Boys, Movies And City Streets* isimli araştırma yayınlanmamıştır. Bu durumla ilgili geniş bilgi metnin ileryen bölümlerinde verilmiştir. Çalışmanın bundan sonraki bölümünde Payne Fonu Çalışmalarına çok sık referans verileceği için burada raporların açık künyelerini vermekte fayda görüyorum.

- 1.Charters, Werrett-Wallace. *Motion Pictures and Youth: A Summary*. New York: Macmillan, 1933.
- 2.Holaday, Perry Ward-Stoddart, George Dinsmore. *Getting Ideas From the Movies*. New York: MacMillan, 1933.
- 3.Peterson, Ruth Camilla-Thurstone, Louis Leon. *Motion Pictures and The Social Attitudes of Children*. New York: MacMillan, 1933.
- 4.Shuttleworth, Frank Kayley-May, Mark Arthur. *The Social Conduct And Attitudes Of Movie Fans*. MacMillan, 1933.
- 5.Dysinger, Wendell Stuart-Ruckmick, Christian Alban. *The Emotional Responses of Children to the Motion Picture Situation*. New York: MacMillan, 1933.
- 6.Peters, Charles Clinton. *Motion Pictures And Standards Of Morality*. New York: MacMillan, 1933.
- 7.Renshaw, Samuel- Miller, Vernon - Marquis, Dorothy, *Children's Sleep*. New York: MacMillan, 1933.
- 8.Blumer, Herbert. *Movies and Conduct*. New York: Macmillan, 1933.
- 9.Blumer, Herbert-Hauser, Philip Morris. *Movies, Delinquency, and Crime*. New York: MacMillan.
- 10.Dale, Edgar. *The Content of Motion Pictures*. New York: Macmillan, 1935.
- 11.Dale, Edgar. *Children's Attendance at Motion Pictures*. New York: MacMillan, 1935.
- 12.Dale, Edgar. *How to Appreciate Motion Pictures* New York: MacMillan, 1937.
- 13.Paul G. Cressey ve Frederick M. Thrasher. *Boys, Movies, And City Streets*, (Yayınlanmadı).

Dysinger ve Ruckmick, *The Emotional Responses of Children to The Motion Picture Situation* (1933) isimli araştırmalarında psiko-galvanometre gibi araçlar kullanarak duyguları ölçmeye yönelik teknikler kullandılar. Psiko-galvanometre, “insan heyecanlandığında vücudundaki terleme miktarı artar” temel varsayımından hareketle terleme düzeyini ölçerek, insanın duyduğu heyecanın derecesini saptamaya yaramaktadır. Avuç içine yerleştirilen araçla, ses, görsel vb. uyarıcılar karşısında avuç içindeki terleme düzeyine bağlı olarak heyecan derecesi ölçülür.⁴ Yaklaşık 130 katılımcı ile çalışan araştırmacılar, film sahnelerinin çocuk izleyiciler üzerindeki anlık duygusal (heyecan) etkilerini söz konusu psiko-galvanometre aracı ile ölçmeyi denediler. Psikogalvanik refleksi başka bir ifade ile galvanik deri tepkisini ölçen bu biyo-elektiriksel testin bir duygu kriteri olarak yeterliliği konusunda bazı sorular ortaya atılmış olsa da sonuçlar bu testlerin faydalı olduğunu göstermiştir. S. Renshaw, V. L. Miller ve D. Marquis, *Children's Sleep* (1933) isimli araştırmalarında film izleyen çocukların uyku alışkanlıklarındaki farklılaşmayı ölçecek teknikler geliştirdiler. ABD'nin Ohio eyaletinde devlet nezaretindeki bir ıslah evinde kalan 170 çocukla çalışarak filmlerin çocukların uykularını nasıl etkilediğini ölçmek için çocuklara bazı filmler izletildi ve sonrasında çocukların uyku sırasındaki binlerce hareketi kayıt altına alındı ve bu kayıtlar sonra tek tek analiz edildi.

Peterson ve Thurstone *Motion Pictures And The Social Attitudes Of Children* (1933) isimli araştırmalarında ilkökul ve lise öğrencilerinden oluşan 4.000 öğrencinin film izleme deneyimleri sonrasında savaş, barış, etnik ve milliyetçi kalıp yargılar, suçlulara muamele biçimi ve yasaklar gibi çeşitli kamusal sorunlar hakkındaki inanç veya tutumlarındaki değişiklikleri test etmek için özel olarak tasarlanmış ölçekler kullandılar. Holaday ve Stoddard, *Getting Ideas From The Movies*, (1933) isimli araştırmalarında çocukların ve yetişkinlerin filmlerden edindikleri fikirleri ve tutumları yaşamlarına ne derece dâhil ettiklerini veya sürdürdüklerini araştırdılar. Çok sayıdaki katılımcıya, film içeriklerini, filmlerdeki tarihsel ve coğrafi bilgileri hatırlamaya yönelik yirmi altı test uygulandı. Shuttleworth ve May, *The Social Conduct And Attitudes Of Movie Fans* (1933) isimli araştırmalarında, ABD'nin çeşitli resmi kuruluşlarından aldıkları kayıtları kullanarak, çeşitli testlerle ölçülen karakter ve ilgi alanlarının film izleme sıklığıyla ilişkisinin özel bir analizini

4 <https://www.bayesarastirma.com.tr/pazar-arastirmasi-pazar-arastirmasi-konulari/>

yaptılar. Sinemaya gitme sıklığı üzerinden öğrencilerden belli gruplar oluşturuldu. Sinemaya gitme sıklığı ile dürüstlük, disiplin cezası alıp almama, okuma alışkanlığı, davranış bozukluğu, arkadaşları ve öğretmenleri ile ilişkiler ve okula devam gibi konular arasında bağlantılar keşfedilmeye çalışıldı. Sonuç olarak sinemaya daha sık giden öğrencilerde davranış bozukluğu ve kötü alışkanlıkların daha fazla olduğu iddia edildi.

Motion Pictures And Standards Of Morality isimli araştırmada C. C. Peters, (1933) dönemin sinema filmlerinin içeriğini Amerika’da kabul edilen genel ahlak standartlarıyla karşılaştırmayı denedi. Bakanlardan üniversite profesörlerine, din adamlarından çalışan sınıflara kadar geniş bir yelpazedeki bireylerin fikirlerine başvurarak dört maddeden oluşan bir sınıflandırma ölçeği tasarladı. Bu ölçekte “sevişmede kadınların saldırganlığı”, “öpüşme”, “demokratik tutumlar/uygulamalar” ve “ebeveynlerin çocuklarla ilişkileri” şeklinde dört kategori yer alıyordu. Peters, bu kategorilerin temsil biçimlerine odaklandı ve belirlediği örneklem üzerinden bu temsil biçimlerinin yaygın normatif yapıyla benzerlikleri ve farklılıkları belirlemeye çalıştı. Peters’in çalışması, filmlerin toplumsal ahlak sınırlarını aştığına dikkat çekiyor. Özellikle “sevişmede kadınların saldırganlığı”yla ilgili olarak, filmlerin toplumsal kodlara ters düşen sahneler içerdiğini belirtiyor. Filmlerde “öpüşme”yle ilgili davranışların ise toplumsal yaşamla neredeyse tam olarak paralellik gösterdiğine işaret ediliyor. Demokratik tutum ve uygulamalar bağlamında siyahilere ve emekçilere yönelik tutum ve algılar konusunda ve ebeveynlerin çocukları ile kurduğu ilişkilerde filmlerin toplumdan daha ilerici olduğunu belirtiyor.

Herbert Blumer, hem P. M. Hauser ile yürüttüğü *Movies, Delinquency And Crime* (1933) isimli araştırmada hem de tek başına sürdürdüğü *Movies And Conduct* (1933) isimli araştırmada diğer araştırmacılar tarafından kullanılan istatistiksel tekniklerin aksine, anket, görüşme ve hayat hikâyesi tekniklerini kullanarak, filmlerin normal davranış, sapma davranışı, fikirler ve duygular üzerindeki etkilerini incelemeye çalıştı. Blumer ve Hauser *Movies, Delinquency and Crime* (1933) isimli çalışmada ıslah kurumlarındaki yüzlerce genç erkek ve kadın, elli beş kişilik bir eski hükümlü grubu ve Chicago’nun suç oranı yüksek mahallelerinde okul çağındaki oldukça büyük bir erkek ve kız grubu üzerinde çalışıldı. Blumer, *Movies and Conduct* (1933) isimli araştırmada filmlerin bireylerin davranışlarını, tutumlarını ve hayata dair planlamalarını nasıl etkilediğine odaklandı. Blumer, (1933) kişisel görüşme, gözlem ve anket yöntemlerini kullanarak 1100’den fazla kolej ve üniversite öğrencisinden, 60’tan fazla lise öğrencisinden, 67 ofis ve 58 fabrika çalışanından veriler topladı. Araştırmada katılımcıların film izleme deneyimi sonrasında filmdeki davranışlardan, tutumlardan, ilişki biçimlerinden, ideallerden, hedeflerden etkilendikleri tespit edildi. Bu çalışmalar sinema yoluyla bireylere hak ve sorumlulukları ile ilgili ilke ve prensiplerin aşılabilmesine dikkat çekilmiştir.

Edgar Dale, *The Content of Motion Pictures* (1935a) isimli çalışma ile iki şeyi amaçlıyordu. İlk olarak sinema filmlerinin içeriklerini çözümleyecek bir yöntem geliştirmek; devamında bu yöntemle 1920-1930 yılları arasındaki sinema filmlerinin içerik çözümlemelerini yapmak. Dale, ilk aşamada söz konusu dönemde, New York’ta yayımlanan filmlerle ilgili tanıtıcı bilgiler içeren ve gişe hasılatı ile ilgili bilgiler sunan *Harrison’s Reports* isimli sinema dergisinin detaylı bir taramasını yaptı. Bunun sonucunda tekrar eden temalar belirlendi. Araştırmada 1920, 1925 ve 1930’da üretilen 1.500 uzun metrajlı sinema filminin içerikleri daha önce belirlenen temalar çerçevesinde tasnif edildi. Araştırmanın sonucunda aşağıdaki tablo ortaya çıkarıldı.

Tema/Tür/İçerik	Yayın Tarihi					
	1920		1925		1930	
	Film Sayısı	% Yüzdellik	Film Sayısı	% Yüzdellik	Film Sayısı	% Yüzdellik
Suç	120	24.0	148	29.6	137	27.4
Cinsellik	65	13.0	84	16.8	75	15.0
Aşk	223	44.6	164	32.8	148	29.6
Macera	16	3.2	11	2.2	24	4.8
Savaş	10	2.0	11	2.2	19	3.8
Çocuk	2	.4	4	.8	1	.2

Tarih	0	0.0	6	1.2	7	1.4
Seyahat	1	.2	7	1.4	9	1.8
Komedi	59	11.8	63	12.6	30	16.0
Propaganda	4	.8	2	.4	0	0.0
Toplam	500	100	500	100	500	100

Tablo 1: 1920, 1925 ve 1930 yıllarında çekilen film türlerinin karşılaştırılması (Dale, 1935).

The Content of Motion Pictures çok yoğun ve titiz bir çalışmadır. 1.500 sinema filminin genel temaları incelenmiş, bu filmlerden 115'i daha yoğun analizlere tabi tutulmuş ve kırk tanesi ise kelimenin tam anlamıyla mikroskop altına alınmıştır. Sonuçlar film eleştirmenleri için pek güven verici değildi. Filmlerin dörtte üçünden fazlası suç, seks ve aşk temalarını işliyordu. Filmlerde tütün ve alkol kullanımı açıkça tasvir ediliyordu. Seyahat, çocuk hikâyeleri ve tarih gibi daha sağlıklı temalar toplamın sadece önemsiz bir bölümünü temsil ediyordu (Lowery ve De Fleur, 37).

Edgar Dale, *Cildren's Attendance At Motion Pictures* (1935b) isimli araştırmada çocukların sinemaya gitme alışkanlıklarına odaklanmaktadır. Çocuklar sinemaya kiminle ve ne sıklıkta gitmektedirler, sinemada ne kadar süre kalmaktadırlar ve sinema izleyicisinin yaş profili nasıldır? sorularına yanıt arayan Dale, genel nüfus kayıtlarını ve sinema kayıtlarını karşılaştırarak ABD'de 1929 yılında haftada yaklaşık olarak 77 milyon insanın sinema salonlarına gittiğini ve bunun neredeyse yarısının çocuk ve ergenlerden oluştuğunu belirtmiştir. Bu bağlamda çalışmada, ABD genelinde çocukların ve gençlerin sinema salonlarının müdavimleri arasında yer aldığına dikkat çekilmiş ve toplam sinema izleyicisi kitlesi içerisinde çocuk ve genç oranının hayli yüksek olduğuna işaret edilmiştir. Araştırmacıya göre izleyicilerin, yapımcıların, eğitimcilerin, ebeveynlerin bu durumla yüzleşmeleri, bu durumu açık yüreklilikle kabul etmeleri ve ona göre davranmaları gerekmektedir. Ayrıca araştırma, sinemanın iyi bir eğitim aracı olabileceğinin de altını çizmiştir (Young, 1936, 694).

Edgar Dale'in *How to Appreciate Pictures: A Manual of Motion-Picture Criticism Prepared for High-Scholl* (1933) isimli çalışması lise çağındaki öğrenciler için bir sinema sözlüğü niteliğindedir. Bu çalışmayla sinema beğenisini derinleştirmeyi amaçlayan yazar, sinema ile ilgili yapılacak bilgilendirmelerin ve verilecek eğitimlerin sinemadan daha fazla keyif alınmasını sağlayacağı kanaatindedir. Bu amaçları gerçekleştirmek için bireyin sinema hakkında mümkün olduğunca çok şey bilmesinin uygun olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle, bu küçük kitapta izleyiciyi ilgilendiren her şeyi pratik olarak anlatıyor. Çalışma, lise çağındaki gençlere film seçimlerinde kolaylık sağlayacak sinema tarihi, film yapımı, kamera çalışması, sesli görüntüler, sinema yönetmenliği, film analizi, senaryonun tekniği ve iyi oyunculuk standartları konularında bilgiler sunuyor. Olası zararlı sonuçlara karşı gerekli bir düzeltmeyi sağlayacağı ve içinde yaşadığımız dünyanın önemli yorumlarını samimiyetle ve dürüstçe aktaran filmlere izleyici kitlesi sağlayacağı umulmaktadır. Dale, öğrenciye sinema filmlerinin değerlendirilmesinde uygun standartların geliştirilmesinde yardımcı olmayı, satın alınan diğer ürünleri seçtiği gibi akıllı bir şekilde film alışverişi yapmayı öğrenmesini sağlamayı amaçlamaktadır (Langfeld, 1934: 283; McGrath, 1934: 153-154).

Motion Pictures And Youth The Payne Fund Studies olarak bilinen araştırma serisi 1933'te yayınlandığında, her kitabın broşüründe 13 ayrı çalışma listeleniyordu. Payne Fonu Çalışmaları ile ilgili tartışmalarda genellikle bu 13 çalışmanın tamamına referans veriliyordu. Ancak Payne Fonu Çalışmalarının yayıncı kuruluşu Macmillan tarafından bu kapsamda sadece 12 çalışma yayınlanmıştır. Payne Fonu Çalışma serisinin 13. araştırması olan ve sosyologlar Paul G. Cressey ve Frederic M. Thrasher'ın yürüttüğü *Boys, Movies and City Streets* isimli araştırma hiçbir zaman yayınlanmadı. Film tarihçilerinin bu çalışma hakkındaki bilgileri genellikle Cressey ve Thrasher tarafından sonraki zamanlarda yayınlanan çeşitli çalışmalara dayanıyordu. Jowett ve arkadaşları 1993'te yayınladıkları *The Thirteenth Manuscript: The Case of The Missing Payne Fund Study* çalışmalarında Cressey ve Thrasher'ın *Boys, Movies and City Streets* çalışmasının ham halini titiz bir arşiv çalışması ile buldular. Bu çalışma söz konusu yayınlanmamış Payne Fonu Çalışması ile ilgili daha fazla bilgi edinmemizi sağlamaktadır. Cressey ve Thrasher'ın araştırmaları New York'taki yoksul mahallelerde sinemanın erkek bireylerin davranışlarını nasıl etkilediğine odaklanıyordu ve çalışma New

York'taki *Boy's Club* tarafından finanse edilmişti. *Boys, Movies ve City Streets* için Cressey ve Thrasher çok yönlü bir çalışma tasarladılar. Tek bir araştırma yaklaşımının gerçekçi sonuçlar vermeyeceğini düşünen araştırmacılar, kişisel belgeler, görüşmeler, anketler, nüfus kayıtları, istatistiksel korelasyonlar ve sağlık kayıtları dahil olmak üzere 20 farklı veri toplama tekniği kullandılar. Araştırmanın taslağına ulaşan Jowett, Jarvie, Fuller (1993), Cressey ve Thrasher'ın verilerini toplama konusunda eklektik olduklarını ve sinema deneyimini günlük yaşamdaki diğer etkiler bağlamına yerleştirmek için güçlü bir çaba sarf ettiklerini belirtmektedirler (Jowett, vd., 1993).

PAYNE FONU ÇALIŞMALARININ BULGULARI

Payne Fonu Çalışmaları, sıklıkla dile getirildiği gibi bir araştırma serisidir ve bu serideki her bir araştırma ayrı bir probleme odaklanmaktadır. Dolayısıyla her bir araştırmada bulguların veriler farklılıklar içermektedir. Araştırmalarda sinema filmlerinin içerikleri ile ilgili detaylı bilgiler ve sinemanın ahlaki değerleri, enformasyonu, davranışları, tutumları, duyguları ve sağlığı etkilediğine dair bulgular sunulmuştur. Çalışmanın bu bölümünde araştırma raporlarındaki bulgulara yer verilecektir (Lowery ve De Fleur, 1983, 35-41; Jowett vd., 1996).

Edgar Dale, sinemanın izleyici profillerine odaklandığı araştırmada (1935b), farklı yaş düzeylerindeki kişilerin sinemaya gitme alışkanlıklarını belirlemeye çalışıyordu. Özellikle genç izleyici kitlesinin büyüklüğünü ve yapısını anlamaya çalışan Dale, söz konusu kitlenin büyüklüğünü ve bileşimini tahmin etmek için Ohio'da gerçek film katılımı üzerine elliden fazla çalışma yaptı. Daha sonra bu verileri bir bütün olarak ABD için bir projeksiyon temeli olarak kullandı. Dale araştırmasında, 1929-1930 yıllarında çocukların ortalama haftada bir kez sinemaya gittiklerini ve 5 ile 8 yaşındaki çocukların bile belli bir sıklıkta sinemaya gittiklerini keşfetti. Okul çağındaki çocukların yetişkinlerden, erkeklerin ise kızlardan daha sık sinemaya gittiklerini buldu. Bu durum ABD toplumunda büyük bir endişeye neden olmaktaydı. Dale'in film içeriklerine odaklandığı araştırmasının sonuçları bu endişeyi derinleştiriyordu. Film içerikleri genellikle suç, seks, aşk, gizem, savaş, çocuklar, tarih, seyahat, komedi ve sosyal propaganda ile ilgiliydi. Sonuçlar film eleştirmenleri için pek güven verici değildi. Filmlerin dörtte üçünden fazlasının içeriği sadece suç, seks ve aşk ile ilgiliydi. Seyahat, çocuk hikâyeleri ve tarih gibi daha sağlıklı temalar toplamın sadece önemsiz bir bölümünü temsil ediyordu. Filmlerde suç davranışı, kabalık, tütün ve alkol kullanımı açık bir şekilde tasvir ediliyordu.

P. W. Holaday ve George D. Stoddard *Getting Ideas from the Movies* (1933) isimli araştırmalarında sinemanın bir bilgi kaynağı olup olmadığını sorunsallaştırıyorlardı. Bu minvalde sinema filmlerinde sunulan gerçek bilgilerin ne ölçüde akılda tutulduğunu incelemek için 3.000'den fazla çocuk ve yetişkin üzerinde değerlendirmeler yaptılar. On yedi film üzerinden yaptıkları araştırma üç yılda tamamlandı. Katılımcıları, filmleri izledikten sonra olay örgüsünün ayrıntıları ve filmlerde sunulan çeşitli bilgiler üzerinden test ettiler. Tüm yaş grupları tarafından filmlerden edinilen bilgilerin/fikirlerin akılda tutulması şaşırtıcı derecede yüksekti. Standart laboratuvar hafıza deneylerinde gerçeklerin edinilmesine kıyasla, olgusal materyalin akılda alınılmadık derecede yüksek tutulmasına dikkat çekildi. Araştırmada sinemanın önemli bir bilgi edinme aracına dönüştüğüne dikkat çekildi.

Ruth C. Peterson ve L. L. Thurstone, *Motion Pictures and the Social Attitudes of Children* (1933) isimli araştırmalarında çocukların sinema izleme deneyimi sonrasında tutumlarının değişip değişmediği değerlendiriliyordu. Araştırmada çocukların sinema deneyimi sonrasındaki etnik gruplarla, farklı ırklarla ve sosyal konularla ilgili tutumlarındaki farklılaşmaya odaklanılıyordu. Bunun için ticari sinema filmleri incelendi ve çocukların tutumları ölçüldü. Tutumlar, filmleri izlemeden önce ve izledikten sonra bazı tekniklerle ölçüldü. Söz konusu konularla ilgili izleme deneyimi sonrasında tutum değişikliğinin olduğu bulundu. Araştırmada bu yüzden sinemanın etkili bir eğitim aracı olabileceğine dikkat çekildi.

Filmlerin çocukların duygularını uyandırma kapasitesi üzerine çalışmalar W. S. Dysinger ve Christian A. Ruckmick (1933) tarafından yürütüldü. Filmlerin duygusal etkisini değerlendirmek için hem laboratuvar tekniklerini hem de otobiyografik vaka çalışmalarını kullandılar. Sinema filmlerini izlerken hem laboratu-

var ortamında hem de gerçek salonlarda çocukların çeşitli yaş kategorileri gözlemlendi. Bazı yetişkinler de karşılaştırma amacıyla araştırmaya dahil edildi. Söz konusu dönem için radikal bir araştırmaydı. Genç izleyicilere, film izleme sırasındaki galvanik cilt tepkilerini ve solunum düzenlerindeki değişiklikleri kaydetmek için elektrotlar ve mekanik cihazlar takıldı. Bu nörofizyolojik değişiklikler duygusal uyarılma göstergeleri olarak kullanıldı. Araştırmaya göre en büyük duygusal uyarılmalar tehlike, çatışma veya trajedi sahneleri sırasında ölçüldü. Başka bir ilginç bulgu ise erotik sahnelerin etkisinin 6-12 yaş arasında çok fazla olmamasına karşın bu yaştan itibaren arttığını ve 16 yaşında en yüksek noktaya ulaştığını göstermesidir. Genel olarak, erkekler ve kadınlar benzer tepkiler verirken; çocukların filmlerden yetişkinlerden daha fazla etkilendiği gözlemlendi. Araştırmacılar, yetişkinlerin filmlerin kurgu olduklarını öğrendiklerini, ancak çocukların önemli bir duygusal uyarılma yaşadıkları sonucuna vardılar. Çalışma ayrıca bu tarz bir etkinin çocukların duygusal huzurunu kaçırdığına ve gece korkularına yol açtığına dikkat çekmekteydi.

Filmlerin uyku sağlığını ne yönde etkilediğini incelemek için psikologlar Samuel Renshaw, Vernon L. Miller ve Dorothy P. Marquis, (1933) çocukların uyku düzenlerindeki değişiklikleri ölçmek için bazı teknikler tasarladılar. Araştırmalarına Ohio eyaletindeki bir çocuk kurumundaki toplam 170 erkek ve kız çocuğu dahil ettiler. Çocukların çeşitli kategorilerdeki filmleri gördükten sonra yataklarından ne kadar savrulduklarını ve döndüklerini ölçmek için özel yataklar ve başkaca aparatlar kullanıldı. Araştırmacılar önce normal uyku düzenlerini incelediler. Daha sonra katılımcılara uyku öncesi bazı filmler izletildi. Çeşitli kontroller ve koşullar uyku üzerindeki farklı etkileri araştırmak için kullanıldı. Araştırmacılar film izleme deneyimi sonrasında çocukların uyku düzenlerinde bazı sapmalar gözlediler. Filmlerin çocukların uyku düzenini/sağlığını bozduğunu iddia eden çalışma bu durumun genel sağlığa ve büyümeye zarar verebileceğine dikkat çekti.

Charles C. Peters (1933) sinema filmlerinin ahlak standartlarını nasıl etkilediğini soruşturan ayrıntılı bir araştırma yaptı. Peters'in çalışmasının amacı, filmlerde tasvir edilen belirli eylem veya durumların, mevcut ahlak standartlarıyla paralellik gösterip göstermediğini veya bunlarla çelişip çelişmediğini belirlemektir. Çalışmada cinsellikten demokratik tutumlara kadar birçok tema belirlendi ve bu temaların ahlak standartları ile ilişkisi belli toplumsal kesimlere soruldu. Filmlerden alınan davranış örneklerinin onaylanma ve onaylanmama durumlarını değerlendirmek üzere düşük eğitimli işçilerden üst düzey profesyonellere kadar değişen onyediy farklı katılımcı kategorisinden fikirler alındı. Bu çalışmanın genel sonucu, filmlerde, özellikle suç ve seks sahnelerinde (en sık görülen iki tema) sunulan tasvirlerin çoğunun, incelenen grupların ahlak standartlarına aykırı olduğuydu. Bu bulgular, çocukların filmlerden kötü etkilendiğini düşünen toplumsal kesimlerin endişelerini derinleştiriyordu.

Payne Fonu Çalışmaları serisinin en dikkat çekici bulguları sinemanın davranışları nasıl etkilediği ile ilgili bulgulardır. Bu çerçevede üç araştırma yapılmıştır. Frank R. Shuttleworth ve Mark A. May (1933), araştırmalarında sık sık sinemaya giden çocukları yani sinema müdavimlerini, sinemaya nadiren giden veya hiç gitmeyen bir kontrol grubuyla karşılaştırdı. Çalışma genel davranışları, okuldaki davranışları ve akranlar arasındaki saygınlığı değerlendirmeye çalıştı. Toplamda, yaklaşık 1400 çocuk üzerinde çalışıldı. Araştırmacılar, sinema müdavimi çocukların sinemaya hiç gitmeyen veya daha az giden çocuklara göre öğretmenleri tarafından saygınlık, akademik başarı, dürüstlük, davranış biçimleri noktasında daha düşük derecelendirildiklerini saptadılar. Araştırmacılar bu durumu sinemanın çocuklar üzerindeki negatif bir sonucu olarak değerlendirdiler. Herbert Blumer (1933) sinema filmlerinin genel günlük davranış üzerindeki etkilerini araştırdı. Blumer otobiyografik yöntemi kullanarak yüzlerce üniversite öğrencisi, liseli genç, fabrika işçisi ve ofis personelinden sinema deneyimlerini topladı. Filmlerin izleyicilerin gündelik yaşamlarını, oyunlarını, giyim tarzlarını, saç stillerini, iletişim tarzlarını, ruh hallerini, duygularını, aşk ve romantizm yorumlarını, hırslarını ve sosyal olarak onaylanmayan davranışlara yönelik tutumlarını nasıl etkilediğini ölçmeye çalıştı. Araştırmanın sonuçları, film içeriklerinin çocuklar üzerinde önemli etkiler yarattığını açık bir şekilde gösteriyordu. Katılımcılar, kişisel bakım, davranış ve cinsellik konularında film karakterlerini taklit ettiklerini açıkça bildirdiler. Filmler özellikle genç izleyicilerde şiddet, korku, üzüntü ve acıma gibi güçlü duygular uyandırmıştı. Blumer, sosyolog Phillip Hauser (1933) ile yaptığı araştırmada sinema içeriklerinin çocukları suça nasıl sürüklediğine odaklanıyordu. Suça meyilli gençlerin vaka öykülerini, anketleri-

ni, denemelerini ve yaşam öykülerini içeren geniş kapsamlı bir çalışmaydı. Filmle ilgili raporlar ıslahevindeki mahkûmlardan, şartlı tahliye edilen eski hükümlülerden, bir eğitim kurumundaki kadın suçlulardan, suç oranının yüksek olduğu mahallelerdeki ortaokul öğrencisi erkek ve kız çocuklarından deneyimler toplanmıştır. Söz konusu dönemde, bulgular büyük endişelere yol açtı. Araştırmacılara göre suç davranışının ortaya çıkmasında ve suç profillerinin oluşmasında sinemanın küçümsenmeyecek bir etkisi vardır. Filmler en azından bazı çocukları suça sürüklüyor gibi görünüyor.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

19. yüzyılın önemli gelişmelerinden biri hiç kuşku yok ki sinematograf cihazının icadıdır. Sinematograf cihazı, sanatsal alanlardaki bütün birikimleri sinemada bir araya getirmiştir. Bu anlamda sinema edebiyat, resim, müzik, heykel, fotoğraf gibi bütün sanat alanlarından izler taşıdığı gibi bu alanların deneyimlerinden de fazlasıyla yararlanmaktadır. Sinema, yazınsal, görsel ve sözel anlatıların bir sentezidir. Sentez bir anlatı olması sinemayı sanatsal yaratımların en güçlüsü kılmaktadır. Sinematografin icadının yirminci yılında sinema boş vakit değerlendirme, eğlence, sanat gibi birçok alanda büyük kırılmalara neden oldu. Başka bir ifade ile sinema gündelik yaşamın ayrılmaz bir ögesi olmaya başladı. Amerika Telefon ve Telgraf Kurumu başkanı Walter Sherman Gifford filmlerin besin ve giyecek gibi temel bir ihtiyaç olduğuna dikkat çekiyordu (Bergman, 1992, xii).

Günümüzde sinema dendiğinde akla ilk gelen mekân Hollywood'dur. Hollywood bu anlamda küresel sinema pazarının merkezidir. Amerika'nın temel ihraç ürünlerinden biri Hollywood yapımı filmlerdir. 20. Yüzyılın başlarında dahi bazı yıllarda Hollywood'da beş yüz civarında film çekilmiştir. Hollywood sineması sadece küresel düzeyde bir pazara sahip değildir; Amerika iç pazarında da büyük bir potansiyele sahiptir. Nitekim Amerika'da bazı yıllardaki toplam sinema izleyici sayısı İngiltere ve Fransa gibi ülkelerin toplam nüfusundan daha fazladır (Onat, 2012, 63,132).

20. yüzyılın başlarında Amerikan sinemasının merkezi New York şehriydi. Yapımcılar, toplumsal baskılardan ve sansür politikalarından bir kaçış yolu olarak zamanla nispeten gözlerden daha uzak olan Los Angeles'in Hollywood kasabasına yerleştiler. 1920'li yıllara gelindiğinde Hollywood sadece Amerika'nın değil dünyanın en görkemli yerleşimlerinden biri oldu. Ancak madalyonun bir de öteki yüzü vardı. Amerika'daki bazı toplumsal gruplar için ise Hollywood bir yozlaştırma merkezi olarak görülüyordu (Knight, 1957, 107). Söz konusu gruplara göre Hollywood/Sinema, fuhuşu özendirir, suç işlemeye teşvik etmektedir, ev ve aile ilişkilerini aşılamaktadır, kanun tanımazlığı ve içki-sigara gibi ürünlerin tüketimini normalleştirmektedir (Taylor, 2007, 238; Moley, 1945, 26).

Hollywood'un ışıltılı tarihinin yanında bir de bu anlamda baskı gruplarına ve sansür politikalarına karşı verdiği görünür olmayan bir "mücadele" tarihi de vardır. 1900'lü yılların başlarında içki yasakları çevresinde dönen tartışmalar tutucu toplumsal kesimlerin konsolide olmasını sağlıyordu. Nitekim bu baskı grupları 1920-1933 yılları arasında Amerika'da içkinin satışını, üretimini ve taşınmasını yasaklamayı başardılar. Bu durum baskı grupları için bir motivasyon kaynağıydı. Bu gruplar sinema ile ilgili bu bağlamda bazı düzenlemeler yapılması için devlete yoğun bir baskı uyguluyorlardı. Amerikan resmi kuruluşları sinema alanındaki hegemonyasını ve kârını kaybetmek istemediği için bu konuda bazı yumuşak adımlar atmamak zorunda kaldı. Bu çerçevede sinema sektörünü düzenlemek, denetlemek ve izlemek üzere 1915'te National Board of Review-Ulusal İzleme Örgütü, 1916'da National Association of Motion Picture Industry-Ulusal Sinema Endüstrisi Birliği, 1922'de Motion Picture Association of America-Amerikan Sinema Birliği gibi organizasyonlar kuruldu ve 1921'de On Üç Madde, 1924'te Formül, 1927'de Yapılmayacaklar, 1930'da Yapım Yönetmeliği gibi yasal düzenlemeler devreye sokuldu (Onat, 2012).

Payne Fonu Çalışmaları bu toplumsal, siyasi ve kültürel koşulların ürünüdür. Toplumda sinema ile ilgili ortaya çıkan tartışmalara bilimsel bir perspektif sunmayı amaçlamıştır. Payne Fonu Çalışmaları'nda Güçlü Etkiler Paradigması'nın temel tezleri sinema alanına uygulanmıştır. Sinema ile ilgili negatif bir projeksiyon sunulmuştur. Bir iletişim aracı olarak sinemanın gücüne dikkat çekilirken; izleyiciye pasif edilgen bir konum atfedilmiştir. Payne Fonu Çalışmaları'nda birbirinden farklı birçok yöntem kullanılmıştır. Araştırma

konularına göre yöntemler farklılaşmaktadır. Araştırmalarda filmlerin çocukların uykusunu, duygularını, tutumlarını ve davranışlarını nasıl etkilediğini ölçmek için deneysel yöntemler, çocukların sinemadan ne derece bilgi edindiklerini ölçmek için kâğıt-kalem test tekniği, tutumların ölçülmesinde derecelendirme ölçeği, sinema, suç ve şiddet arasındaki ilişkiyi ölçmek için anket, yaşam öyküsü ve görüşme teknikleri kullanılmıştır. Son olarak Edgar Dale film temalarını belirlemek için özel film çözümleme teknikleri geliştirmiştir. Payne Fonu Çalışmaları'nın içerikleri de çok çeşitlilik arz etmektedir. Araştırmalar izleyici profillerine, filmlerin tematik dağılımlarına, sinema ile suç, şiddet, davranış bozuklukları ve uyku problemleri arasındaki ilişkilere ve sinemanın tutumların oluşmasındaki etkisine odaklandığını söyleyebiliriz.

Payne Fonu Çalışmalarının sonuçlarına göre sinema söz konusu dönemin temel eğlence aracına ve bilgi kaynağına dönüşmüştür. Çocuklar ve gençler sinema salonlarının müdavimleri haline gelmişlerdir. Sinema etkili bir eğitim aracı olarak kullanılabilir. Sinema filmlerinin büyük çoğunluğu cinsellik, suç ve şiddet konularını işlemektedir. Sinema filmleri ile suç, şiddet, davranış bozuklukları ve uyku problemleri arasında bazı ilişkiler tespit edildiyse de sinema filmlerinin bu davranışların ortaya çıkmasında etkili olduğu yönünde güçlü bulgular sunulamadı. Ancak Henry James Forman'ın Payne Fonu Çalışmaları'nın raporlarını değerlendirdiği *Our Movie Made Children* (1933) isimli sansasyonel çalışmasından sonra sinema dönemin günah keçisi ilan edildi ve neredeyse bütün kötülüklerin kaynağı olarak sunuldu.

Forman, araştırmaların sonuçlarını çarpıtarak suç, sapma ve şiddet davranışların ortaya çıkmasında sinema filmlerinin doğudan etkili olduğunu iddia etti. Sinemayı bir suçlular ırkı yaratmakla suçladı. Sinema filmlerinin çocukların ve gençlerin topluma katılımlarını zorlaştırdığını savundu. Sinema ile ilgili en büyük suçlama da sinemanın çocukları ve gençleri Amerikan ve Hristiyan ideallerinden uzaklaştırdığı yönündeydi (Onat, 2012). Forman'ın iddialarından/suçlamalarından sonra resmi kuruluşlar daha ciddi "önlemler" almaya karar verdi. Resmi kuruluşlar 1935'e kadar baskı gruplarını saldırıları karşısında görünürde bazı adımlar atsa da uygulamada çok fazla sansür söz konusu değildi. Nitekim katı sansür maddeleri içeren Yapım Yönetmeliği isimli yasal düzenleme 1930'da kabul edildi. Ancak 1934'e kadar uygulanmadı. Payne Fonu Çalışmaları ve Forman'ın iddialarından sonra bu yasal düzenleme uygulamaya kondu. Sonuç olarak Payne Fonu Çalışmaları'nın sinema araştırmalarında belli eğilimlerin oluşmasını sağladığı gibi sinema sektörü ile ilgili bazı sansür politikalarının devreye sokulmasına da neden olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Altenloh, Emilie Kiep. *Zur Soziologie des kino*. Jena: Verlegt bei Eugen Diederichs, 1914.
- Bazin, André. *Çağdaş Sinemanın Sorunları*. Çev. Nijat Özön. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1966.
- Bergman, Andrew. *We're in the Money*. New York: Elephant Paperbacks, 1992.
- Blumer, Herbert. *Movies and Conduct*. New York: Macmillan, 1933.
- Blumer, Herbert-Hauser, Philip Morris. *Movies, Delinquency and Crime*. New York: MacMillan.
- Charters, Werrett-Wallace. *Motion Pictures and Youth: A Summary*. New York: Macmillan, 1933.
- Dale, Edgar. *Children's Attendance at Motion Pictures*. New York: MacMillan, 1935.
- Dale, Edgar. *How to Appreciate Motion Pictures*. New York: MacMillan, 1937.
- Dale, Edgar. *The Content of Motion Pictures*. New York: Macmillan, 1935.
- Dysinger, Wendell Stuart-Ruckmick, Christian Alban. *The Emotional Responses of Children to the Motion Picture Situation*. New York: MacMillan, 1933.
- Erdoğan, İrfan-Alemdar, Korkmaz. *Öteki Kuram*. Ankara: Erk Yayınları, 2010.
- Forman, Henry James. *Our Movie Made children*. New York: MacMillan, 1933.
- Gomery, Douglas. "Hollywood Stüdyo Sistemi", *Dünya Sinema Tarihi*, ed. Geoffrey Nowel Smith, Çev. Ahmet Fethi. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2003, 64-75.
- Gripsrude, Jostein. "Sinema İzleyicileri", *Sinema Araştırmaları Kuramlar, Kavramlar Yaklaşımlar*, ed. Murat İri. **İçinde** İstanbul: Derin Yayınları, 2011, 308-324.
- Güloğlu M. F. (2020). "İki Birden Küçüktür: Paul Auster ve Fail Olmak". Çetin, A. (Der.) *Sinema, Dijital Perde ve Ekran Deneyimleri* içinde 201-228. Konya: Çizgi Kitabevi.

- Holaday, Perry Ward-Stoddart, George Dinsmore. *Getting Ideas from the Movies*. New York: MacMillan, 1933.
- Işık, Metin. *Kitle İletişim Teorilerine Giriş*, Konya: Eğitim Yayınları, 2008.
- Jowett, Garth- Jarvie, Ian- Fuller, Kathryn Heel. “The Thirteenth Manuscript: The Case of the Missing Payne Fund Study”, *Historical Journal of Film, Radio and Television*, 13/4, (1993): 387-402, doi: 10.1080/01439689300260331.
- Jowett, Garth- Jarvie, Ian- Fuller, Kathryn Heel. *Children and the Movies: Media Influence and the Payne Fund Controversy*. New York: Cambridge University Press, 1996.
- Kalkan, Faruk. *Türk Sineması Toplumbilimi*. İzmir: Ajans Tümer, 1988.
- Knight, Arthur. *The Liveliest Art*. New York: The New American Library, 1957.
- Langfeld, Herbert Sidney. “Reviewed Work: How to Appreciate Motion Pictures by Edgar Dale”, *American Journal of Sociology*, 40/2 (Eylül 1934), 283.
- Lasswell, Harold Dwight. *Propaganda Technique In The World War*. New York: Peter Smith, 1938.
- Lazarsfeld, Paul-Berelson, Bernard-Gaudet, Hazel. *The People’s Choice: How the Voter Makes Up His Mind in a Presidential Campaign*, New York: Columbia University Press, 1948.
- Lippmann, Walter. *Public Opinion*. New York: The MacMillan Company, 1922.
- Lowery, S. ve De Fleur, M. L. *Milestones in Mass Communication Reserarch: Media Effects*. New York-London: Longman, 1983.
- McGrath, E. J. “Reviwed Work: How to Appreciate Motion Pictures: A Manual of Motion-Picture Criticism Prepared for High-School Students by Edgar Dale” *The Elementary School Journal*, 35/2 (Ekim 1934), 153-154.
- Moley, Raymond. *The Hays Office*. New York: The Cornwall Press, 1945.
- Onat, Emrah Suat. *Amerikan Film Sansür Yasası Olarak Yapım Yönetmeliği’nin Doğuşu Ve 1948 Yılına Kadar Kara Film Üzerindeki Etkisi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012.
- Özçetin, Burak. *Kitle İletişim Kuramları*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2018.
- Peters, Charles Clinton. *Motion Pictures and Standards of Morality*. New York: MacMillan, 1933.
- Peterson, Ruth Camilla-Thurstone, Louis Leon. *Motion Pictures and the Social Attitudes of Children*. New York: MacMillan, 1933.
- Phelan, John Joseph. *Motion Pictures as a Phase of Commercialized Amusement in Toledo*. Toledo: Little Book Press, 1919.
- Poffenberger, Albert T. “Motion Pictures and Crime”, *Scientific Monthly*, 12/19, 1921, 336-339.
- Renshaw, Samuel- Miller, Vernon - Marquis, Dorothy, *Children’s Sleep*. New York: MacMillan, 1933.
- Shuttleworth, Frank Kayley-May, Mark Arthur. *The Social Conduct and Attitudes Of Movie Fans*. MacMillan, 1933.
- Trend, David. *Medyada Şiddet Efsanesi*. Çev. Gül Bostancı. İstanbul: YapıKredi Yayınları, 2008.
- Yaylagül, Levent. *Kitle İletişim Kuramları: Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*. Ankara: Dipnot Yayınları, 2010.
- Young, Kimball. “Reviewed Work: The Content of Motion Pictures and Children’s Attendance at MotionPictures by Edgar Dale”, *American Journal of Sociology*, 41/5 (Mart 1936), 692-694.

EXTENDED ABSTRACT

The cinematograph device for recording motion pictures was developed by the Lumière Brothers (Auguste Marie Louis Nicolas Lumière and Louis Jean Lumière) in France in 1895. Thomas Edison had previously developed a device called the kinematoscope, which was used to record moving images. However, while the kinematoscope device allows only a single person the opportunity to watch simultaneously; the cinematograph device offered the opportunity to watch for more than one person at the same time. This paved the way for more massification of art, communication and entertainment practices. The change that emerged with the cinematography was not limited to the aforementioned areas; in the course of time, this process has had projections in areas such as politics, economy and education.

Cinema was a type of entertainment that was mostly identified with the lower classes in the early days of its emergence. But over time, it has turned into a prestigious art field that all social stratas are interested in. Today, it is possible to describe movie theaters as “shrines” of modern times. As a matter of fact, people go to these halls as if they are going to a ritual. André Bazin describes cinema as a religion of shadows in this context. Cinema, which caused social changes in a short time and turned into a powerful social tool in this sense, remained away from the interest of sociology for a long time. Until the 1950s, there were very few sociological studies that considered cinema as a unique and autonomous field. These few studies generally focused on the social profiles of the audience and the psychological effects of cinema on the audience.

Although France was the country of firsts in the field of cinema, by the 1920s, America began to dominate almost all of the cinema market. Hollywood, a small town attached to Los Angeles, has evolved over time into a global center of the movie industry. While America was dominating the cinema field on a global scale; there was also a growing potential of cinema inside. A new hall was opened almost every month, and the number of spectators was doubling from year to year. The majority of the cinema’s growing audience consisted of children and young people. This situation caused deep concerns in American society, especially for families and conservative sections; because sexuality, violence, smoking and alcohol were staged uncontrollably in movies. By the end of the 1920s, this problem began to gain a lot of ground in the public. Thus, both public and non-governmental organisations had to take some steps regarding this issue.

In collaboration with the Motion Picture Research Council and the Payne Fund, a research series focused on the effects of movies on children and youth was organised. This research series, named Payne Fund Studies on Motion Pictures and Youth, is considered the most influential and comprehensive of the experimental research projects on the film audience. W.W Charters of Ohio University chaired the 19-member research team of psychologists, sociologists, and educators. The research, which was carried out between 1929-32 with the support of 200 thousand dollars from the philanthropic foundation Payne Fund, was published as eight reports in 1933, three in 35 and one in 37, a total of 12 reports. A journalist named Henry James Forman published a sensational summary of his research series in 1933 entitled *Our Movie Made Children*. In his study, Forman highlighted only the results of the reports that found that cinema was harmful. While Forman drew attention to the fact that cinema encourages criminal behaviour from the findings of the research; he ignored the findings of the research that cinema can be a positive educational tool. The findings of the research and Forman’s offensive text that manipulated the findings led to strict censorship practices in the United States.

Payne Fund Studies is an important example of early cinema research. This series of studies has led to the emergence of some methodological trends in cinema research. This study aims to draw attention to these trends by focusing on the Payne Fund Studies in terms of method, content, paradigm and results. In the introduction part of the study, the relationship between cinema and sociology at the beginning of the 20th century is discussed. In the next section, the basic paradigm of the Payne Fund Studies is included within the framework of the strong effects paradigm. In the following section, the methods used in the Payne Fund Studies and the contents of the studies covered are discussed. In the next section, the results of the Payne Fund Studies were discussed, and in the conclusion section, a general evaluation was made and the study was concluded.